

спрямування є необхідною умовою формування і становлення майбутнього вчителя музики - новатора, оскільки готовність до мистецької інноваційно-педагогічної діяльності виступає важливим показником професіоналізму вчителя музики нової формації.

Список використаних джерел:

1. Бровчак Л.С. Студентське самоврядування як фактор формування організаторських здібностей майбутніх учителів: Дис... канд. наук: 13.00.07 / Л.С. Бровчак. – Вінниця. – 2015.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник /Семен Гончаренко. — К.: Либідь, 1997. — 376 с.
3. Гуревич Р. Можливості новітніх інформаційних технологій у підготовці педагогічних кадрів / Р. Гуревич, А. Коломієць // Трудова підготовка в закладах освіти. — 2002. — № 2. — С. 52-53.
4. Зязюн І.А. Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи: зо. наук. пр. /ІАЗязюн. — К.: КПЕК, 2003. — 679 с.
5. Ліхичка Л.М. Особливості інноваційної діяльності вчителя /Л.М. Ліхичка //Наука і сучасність: зб. наук. праць Нац. пед. ун-ту імені М.П.Драгоманова. — К., 1998. — Ч. І. — С. 40-49.
6. Ліхичка Л.М. Формування творчої особистості педагога-дослідника /Л.М. Ліхичка //Соціалізація особистості: зб. наук. праць Нац. пед. ун-ту імені М.П.Драгоманова. — К., 1999. — С. 129-138.
7. Масол Л.М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія /АПН України. — К.: Промінь, 2006. — 432с.
8. Падалка Г.М. Пріоритетні напрямки розвитку сучасної мистецької освіти /Г.М. Падалка //Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. праць. — К.: НПУ ім. М.Драгоманова, 2004. — Вип. 1 (6). — С. 15-20.
9. Рудницька О.П. Основи педагогічних досліджень: навч.-метод. посіб. /О.П. Рудницька, А.Г. Болгарський та ін. — К., 1998. — 143 с.
10. Старовойт Л. В. Педагогічні умови творчого розвитку молодших школярів у процесі трудового навчання / Л.В. Старовойт // Наукові записки. — Тернопіль: ТНПУ, 2010. — С. 261-266.

DOI: 10.31652/2412-1142-2018-50-239-242

УДК 378:[784.1:78.071.2]

В.І. Газінський, Т.О. Лозінська, Вінниця, Україна
V. Gazinskiy, T. Lozinska, Vinnytsia, Ukraine,
e-mail: tetyanaloz59@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ У КЛАСІ ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ

Анотація. Стаття окреслює коло актуальних для сьогодення проблем фахової підготовки студентської молоді у сфері музично-педагогічної діяльності, професійного спрямування спеціальних предметів у освітньому процесі мистецьких факультетів педагогічних університетів на основі посилення міждисциплінарних зв'язків, забезпечення професійного розвитку особистості студента, розкриття його індивідуальних можливостей, усвідомлення ціннісного ставлення до обраної професії. Навчальний процес на мистецьких факультетах вищих педагогічних навчальних закладів повинен вміщувати у собі синтез науково-дослідної та творчої роботи для вироблення у студентів навичок аналітичного мислення та творчого підходу до вирішення проблем. Саме в процесі навчання на мистецьких факультетах педагогічних вишів у молоді цілеспрямовано розвиваються уміння самостійної творчої роботи під час написання аналізу хорових творів та у ході виконання інших наукових робіт.

Мета статті розкрити актуальні проблеми підготовки молоді до її практичної діяльності в ролі педагога-фахівця, обізнаного в усіх тонкощах музично-освітньої роботи.

Ключові слова: музична педагогіка, міждисциплінарні зв'язки, науково-творча діяльність, дослідницькі навички, вокально-хорова робота, диригентсько-хоровий цикл.

FORMATION OF RESEARCH SKILLS OF STUDENTS IN THE CLASS OF CHORAL CONDUCTING

Annotation. The article outlines the range of current issues of professional training of students in the field of music and pedagogical activity, the professional direction of special subjects in the educational process of art faculties of pedagogical universities on the basis of strengthening interdisciplinary connections, ensuring the professional

development of the student's personality, disclosure of his individual abilities, awareness of the value attitude to the chosen profession. The article deals with the issues of organization of scientific and research activities of students, which is an important factor in the training of highly skilled specialists.

It is stated that research activity is an effective means of objective manifestation of gifted student youth, realization of their creative abilities, stimulation of the need for creative knowledge acquisition, activating educational and cognitive activity; promotes the profound absorption of special educational disciplines by students, allows to fully identify their individuality. The educational process at the arts faculties of higher pedagogical educational institutions should include a synthesis of research and creative work for developing students' analytical thinking skills and a creative approach to problem solving. It is in the process of studying at the art faculties of pedagogical universities that young people purposefully develop their skills of independent creative work during the writing of the analysis of choral works and during the execution of other scientific works. The purpose of the article is the authors of the youth training for its practical work as a teacher-specialist, knowledgeable in all the intricacies of musical-educational work.

Keywords: *musical pedagogy, interdisciplinary connections, scientific and creative activity, research skills, vocal and choral work, conductor-choral cycle.*

Постановка проблеми. Одним з найважливіших завдань, які стоять сьогодні перед освітянами, є подальший розвиток та вдосконалення системи вищої педагогічної освіти в Україні. Питання професійної підготовки студентської молоді, зокрема майбутніх учителів музичного мистецтва, знаходиться в руслі проблем, які сьогодні розв'язує педагогічна наука. Від того, яким буде сучасний вчитель-музикант, як він розпочне свою педагогічну діяльність, чи здатний буде зважати на вимоги, що ставить перед ним суспільство, передова теорія і практика педагогічної освіти, залежить рівень освіченості, вихованості та духовної культури школярів.

Підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва у вищих навчальних закладах вимагає складних за своєю структурою професійних якостей, які формуються в процесі навчання. Повноцінне оволодіння професією неможливе без засвоєння комплексу спеціальних знань та вмінь, необхідних для практичної музично-педагогічної діяльності, а також дослідницьких навичок. Необхідну суму знань та навичок наукового дослідження майбутній учитель музичного мистецтва набуває в процесі навчання на мистецьких факультетах педагогічних вишів. Саме тут у молоді цілеспрямовано розвиваються уміння самостійної творчої роботи в процесі написання аналізу хорових творів та у ході виконання інших наукових робіт.

Мета статті. Дана стаття має на меті розкрити актуальні питання підготовки студентів мистецьких факультетів педагогічних університетів до науково-творчої діяльності в процесі навчання в класі хорового диригування.

Аналіз наукової літератури з даної теми дозволяє стверджувати, що проблема аналізу музичних творів, зокрема хорових, перебуває у центрі уваги таких видатних педагогів-диригентів як К.Пігров, Г.Дмитревський, О.Єгоров, А.Лащенко, А.Мархлевський, П.Левандо тощо та зумовлює необхідність її подальшої розробки, адже залишається актуальною і нині.

Виклад основного матеріалу. Духовна сила нації, ідейно-творчий потенціал народу головним чином залежать від того, наскільки глибоко усвідомлені всі духовні надбання минулих років. Ось чому реформування освіти в Україні передбачає передусім відродження національного виховання. Його мета – успадкування духовних надбань українського народу, формування у молоді розвиненої духовності, художньо-естетичної освіченості і культури. Ця вимога значною мірою стосується системи вищої освіти, дисциплін так званого художнього циклу, в якому музиці належить особливе місце.

Зміст музично-педагогічної діяльності учителя музичного мистецтва полягає в осмисленому і переробленому соціально-культурному досвіді, який характеризується знанням усіх досягнень і багатств суспільства. На нашу думку, соціально-культурний досвід ставить перед учителем музичного мистецтва основні орієнтири, тобто висуває вимоги, що він повинен засвоїти і що опанувати. Іншими словами, учитель музичного мистецтва повинен бути професійно-компетентним і методично підготовленим.

Загальновідомо, що навчально-виховна робота сучасного учителя загальноосвітньої школи перебуває в постійному пошуці і потребує від нього дослідницьких навичок. Зокрема, учитель-музикант повинен уміло орієнтуватися в розмаїтті інформації з проблем музичного виховання, творчо і осмислено підходити до вибору оптимальних методів роботи з учнями. Йому також необхідно досить грамотно володіти методикою наукового дослідження, використовувати в роботі найсучасніші методики для діагностики музичних здібностей, умінь, якостей, інтересів особистості, а саме:

педагогічні спостереження за учнями, анкетування, тестування, бесіди з школярами, учителями, самооцінка та інше.

В умовах будівництва нового суспільства проблема підготовки творчої особистості вчителя, здатного до нових пошуків та відкриттів, до серйозної науково-дослідної роботи набуває особливої актуальності. Дослідницька діяльність студентів життєво необхідна в реалізації важливих завдань, які поставлені перед вищими навчальними закладами щодо удосконалення навчального процесу та пошуків шляхів розвитку творчої самостійності студентів.

Синтез творчості та науки є характерною особливістю роботи мистецьких факультетів педагогічних вишів. У педагогічному процесі, який більш творчий в музичному навчальному закладі існує своя специфіка та неординарні підходи до науково-творчої діяльності студентів.

Важливе місце в професійній діяльності вчителя музичного мистецтва посідає вокально-хорова робота, тому до його диригентсько-хорової підготовки поставлені високі вимоги. Досягнення необхідного рівня знань, умінь та навичок можливе за умови опанування студентами кожного з предметів диригентсько-хорового циклу, усвідомлення їх взаємозв'язку та за наявності творчого підходу до процесу навчання.

Перед розучуванням хорового твору студенту необхідно провести певну дослідницьку роботу: вивчити епоху, в якій творив даний композитор, музичні напрямки та стилістику композиторських шкіл, які існували в той період, проаналізувати хоровий твір як з погляду теорії музики, так і роблячи глибокий вокально-хоровий аналіз.

Аналітична робота над хоровою партитурою підводить студента до глибокого розуміння змісту твору, знаходження свого особистого виконавського трактування, виразних та технічних засобів для її втілення. Аналіз хорової партитури повинен бути творчим та мати дослідницький характер. Вже починаючи з першого курсу, студент вчиться проводити самостійне дослідження, робити висновки та узагальнення.

Слід зауважити, що аналіз хорової партитури виховує в студента вміння грамотно висловлювати свої думки, розширює музичний світогляд, розвиває інтелектуальні можливості, привчає до науково-дослідної та науково-творчої діяльності, що для педагога-диригента - керівника дитячого музичного колективу дуже важливо.

Велике значення має аналітичне засвоєння музичного твору для вчителя музичного мистецтва в загальноосвітній школі, адже його робота, окрім розучування і виконання пісень, включає в себе безліч інших компонентів: вивчення музичної грамоти, слухання музики та інші форми музичної діяльності як на уроках музичного мистецтва, так і в позанавчальний час. Всі вони вимагають від педагога чіткого уявлення про особливості змісту та форми твору, ролі музично-виражальних засобів та інше.

Особливе місце займає аналітичне засвоєння музичних творів у диригентсько-хоровій роботі вчителя. Керівнику хору необхідно досконало вивчити розучуваний твір не тільки як музиканту, але й як педагогу; йому важливо мати власне трактування, виконавський та репетиційний план, передбачити технічні, вокально-хорові складнощі та знати шлях їх подолання. Диригент повинен чітко усвідомлювати своє відношення до твору, вміти передавати його своїм учням. Тільки в тому випадку, коли кожен хорист зрозуміє задум диригента, зробить його почуття і думки своїми власними, буде досягнутий повний ансамбль, заснований на єдності сприйняття та розуміння.

Таким чином, виконання студентами розгорнутого письмового аналізу хорового твору має величезне значення в навчальному процесі, готує їх до подальшої самостійної творчої, дослідницької та педагогічної діяльності.

Хоровий твір аналізується за такими основними напрямками: загальний аналіз (дані про композитора та автора літературного тексту, епоха, стиль, взаємозв'язок музики та тексту та інше); музично-теоретичний аналіз (форма, фактура, метро-ритмічні особливості, гармонічний аналіз, ладотональний план та інше); вокально-хоровий аналіз (тип та вид твору, діапазон, теситура, горизонтальний та вертикальний стрій, ансамбль, дихання, дикція та інше); виконавський та педагогічний аналіз (складності твору, інтерпретація, виховне значення та інше).

Починається аналіз твору з розуміння його художньої та образної концепції. Потім потрібно визначити його форму, фактуру, ладотональний план, особливості музичної мови твору (мелодія, гармонія), проаналізувати динамічні відтінки, кульмінації, темп та метроритм, агогічні відхилення

тощо.

Особливу увагу необхідно приділити хорознавчій частині аналізу, виявити складності інтонування, горизонтального та вертикального строю, ансамблю тощо, а також розробити свій виконавський план.

Дані про композитора та автора літературного тексту слід подати стисло. Обсяг роботи повинен залежати, насамперед, від розміру та складності хорового твору, що аналізується. Однак потрібно проаналізувати творчий стиль композитора та автора літературного тексту, епоху, взаємозв'язок музики та тексту.

Одне з найважливіших місць в аналізі хорового твору займає методичний і педагогічний аналіз, адже майбутньому вчителю музичного мистецтва необхідно чітко усвідомлювати ідейно-художню цінність твору, його виховне значення, можливість використання в роботі з дітьми на уроках музичного мистецтва і в позанавчальний час. Окрім того, майбутній вчитель музичного мистецтва – керівник дитячого хору повинен вміти передбачати складні місця в творі, знаходити методи їх подолання, а також складати план розучування хорового твору з дітьми.

Для такого детального вивчення хорової партитури студенту необхідно якісно виконати її на фортепіано, прослухати в запису (якщо є така можливість), проспівати кожну хорову партію, акорди по вертикалі тощо. Тільки після такого попереднього знайомства з хоровим твором можна починати письмовий аналіз згідно з планом.

На першому курсі письмовий аналіз хорового твору обмежується, як правило, короткою анотацією, на другому - це більш розгорнута робота, на третьому та всіх останніх курсах роботи студентів повинні являти собою розгорнуті реферати. Вимоги до цих робіт по курсах відрізняються не тільки за обсягом, але й за складністю творів, що зростає від курсу до курсу, а також і за зростаючими вимогами до якості і глибини аналізу.

Важливо, щоб весь процес вивчення хорової партитури був спрямований на підготовку студентів мистецького факультету до його практичної діяльності в ролі педагога-хормейстера, до його самостійної кваліфікованої праці на уроці музичного мистецтва в загальноосвітній школі, а також з дитячим хоровим колективом в позанавчальний час.

Висновок. Отже, процес вивчення хорової партитури являє собою синтез науково-дослідної та творчої роботи, привчає студента самостійно мислити та висловлювати свої думки, проводити дослідницьку роботу. Аналізуючи хоровий твір, студент набуває навичок дослідницької діяльності, глибоко вивчає різноманітні музичні стилі, знайомиться з історичними епохами, порівнює музичну і літературну творчість у різні періоди існування людства, вивчає особливості хорового письма різних композиторських шкіл. Особливе значення має науково-творчий аналіз музики сучасних хорових композиторів, стиль письма яких недостатньо вивчений і маловідомий студентам через малу кількість відповідної літератури.

Результатом науково-дослідної роботи студентів під час підготовки та написання аналізів хорових творів упродовж навчання є висока ефективність у підготовці педагога-музиканта, стабільне і повноцінне виховання студентів - майбутніх учителів музичного мистецтва, допомога в подальшій самостійній науково-творчій діяльності.

Список використаних джерел:

1. Газінський В.І., Лозінська Т. О. Хорознавство : Навчально-методичний посібник для викладачів і студентів музичних спеціальностей вищих навчальних закладів освіти / В.І. Газінський, Т.О. Лозінська. – Вінниця: ФОП Репей, 2016. – 61 с.
2. Єгоров О. Теорія і практика роботи з хором /О. Єгоров.- Київ: Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури, 1961.-238с.
3. Живов В. Исполнительский анализ хорового произведения / В. Живов.-М., 1987.-156с.
4. Лашенко А. Хоровая культура: аспекты изучения и развития: (монографія) /А. Лашенко.-Київ: Музична Україна, 1989.-134с.
5. Левандо П.П. Исполнительский анализ и интерпретация хорового произведения/П.П.Левандо. Работа дирижера над хоровой партитурой. Сборник статей.- М.,1985.- С.5-17
6. Мархлевський А. Практичні основи роботи в хоровому класі /А. Мархлевський. – Київ: Музична Україна, 1986.-96с.
7. Пігров К. Керування хором /К.Пігров.- Київ: Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури, 1962.-202с.